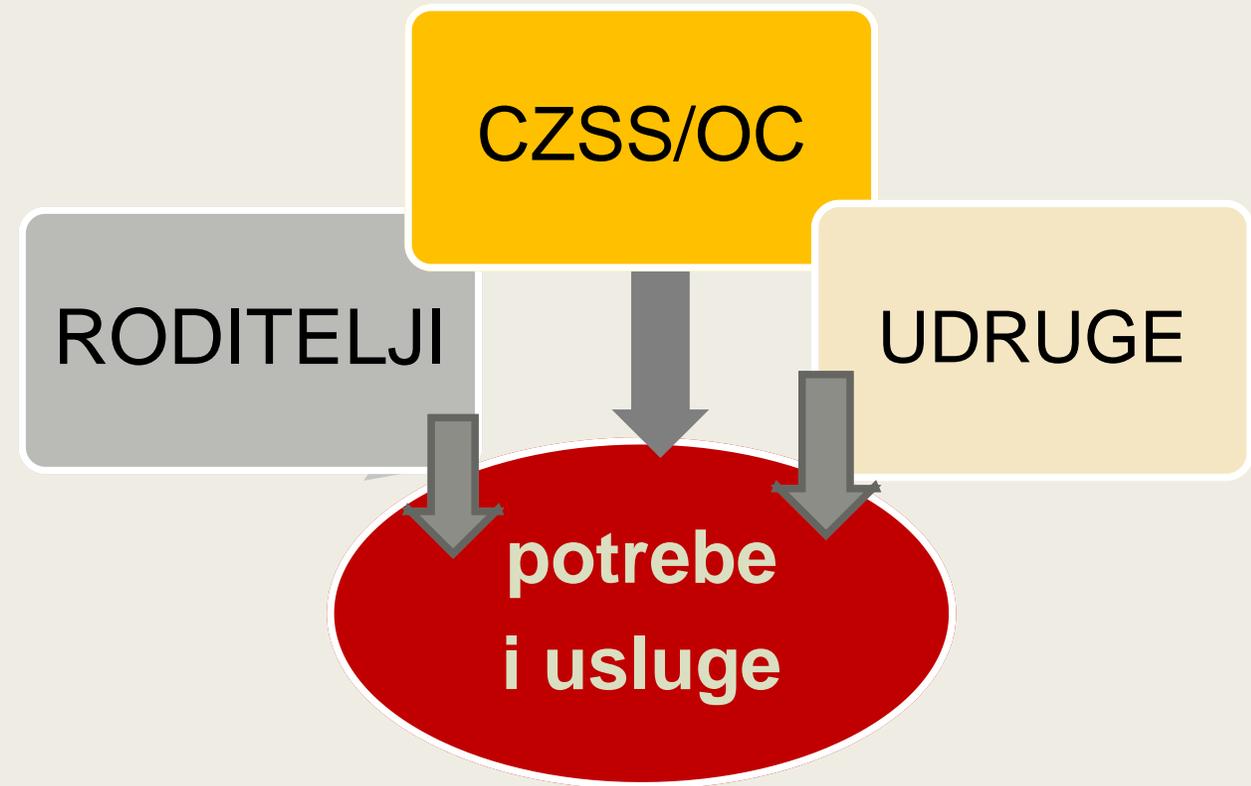

**POTREBE RODITELJA KOJI PODIŽU DJECU U
OTEŽANIM OKOLNOSTIMA I USLUGE
PODRŠKE RODITELJSTVU
REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA S
RODITELJIMA I PRUŽATELJIMA USLUGA**

*prof.dr.sc. Nina Pećnik,
Studijski centar socijalnog rada
Pravnog fakulteta u Zagrebu*

CILJ ISTRAŽIVANJA:

upoznati potrebe za
podrškom u
roditeljstvu
i iskustva s uslugama za
roditelje i djecu
iz perspektive roditelja te
pružatelja usluga iz
CZSS/OC i udruga

Istraživačka pitanja s roditeljima

- Doživljaj roditeljstva, teškoće i potrebe u ispunjavanju roditeljske uloge,
- Dostupnost i obilježja neformalne i formalne podrške u ispunjavanju roditeljske uloge,
- Iskustva korištenja usluga i programa namijenjenih roditeljima i djeci,
- Nezadovoljene potrebe i prijedlozi

METODA:

- 7 fokusiranih grupa s roditeljima
 - ukupno 38 roditelja, 31 majka
 - u tri manja mjesta u Slavoniji te Osijeku, Zagrebu i Puli
 - lipanj 2015.
 - roditelji članovi i/ili korisnici programa desetak udruga te korisnici usluga CZSS/OC

Istraživačka pitanja s pružateljima usluga

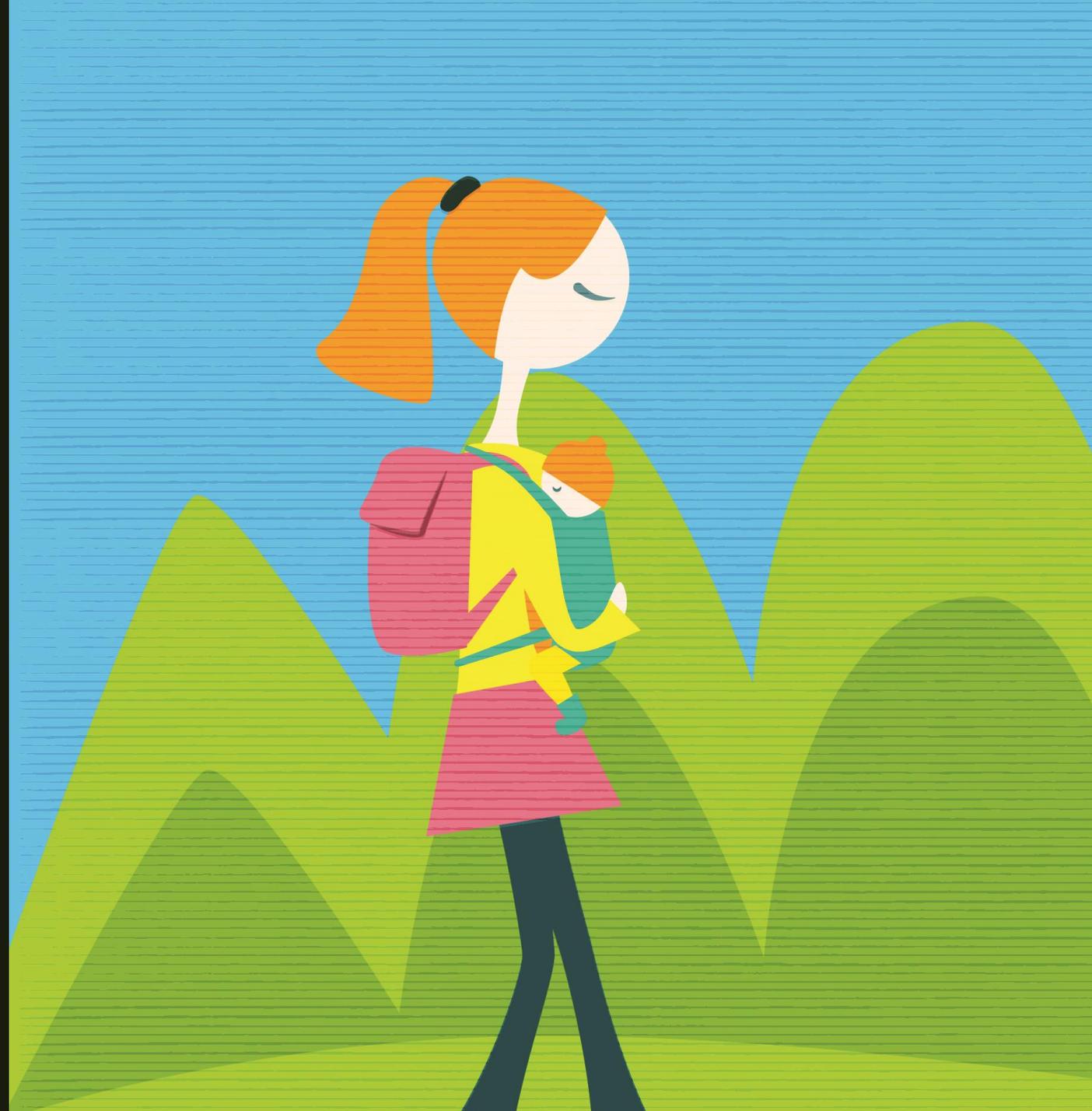
- percipirane teškoće i potrebe u ispunjavanju roditeljske uloge,
- socijalne usluge koje roditelji i djeca iz pojedine skupine primaju / mogu primiti
- nedostupne, a potrebne socijalne usluge za osjetljive skupine obitelji s maloljetnom djecom

METODA:

- 4 fokusirane grupe sa stručnjacima iz dvadesetak CZSS/OC Virovitičko-podravske, Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske i Istarske županije
- 4 fokusirane grupe s predstavnicima 21 udruge u navedenim i tri druge županije
 - u Virovitici, Osijeku, Vinkovcima i Puli
 - studeni 2014. i ožujak 2015.

REZULTATI

Maloljetne
trudnice
i majke

Maloljetne majke na smještaju

- Poteškoće: zahtjevnost brige za dijete, prepoznavanje potreba i odgovaranje na njih, ograničenja roditeljske uloge (heterogena iskustva), stigmatizacija te bojazan od samostalnog života po napuštanju ustanove
- Manjak podrške vlastite obitelji, neformalne mreže podrške. Neke imaju podršku djetetovog oca i njegove obitelji.
- Podrška ustanove u kojoj žive i stručnjakinja koja rade u ustanovi
- iskustva sa CZSS: primjeri pozitivnih i negativnih iskustava

Stručne djelatnice CZSS-a/OC-a

Rijetko u kontaktu s MT i MM, najčešće radi stručnog mišljenja za sklapanje braka. Općenito vide nisku razinu potreba za podrškom, osim kod onih na smještaju (dugotrajnu i sveobuhvatnu podršku)

Savjetovanje u OC - problem neraščišćenih obiteljskih uloga bake/majke, potreba za podrškom u vezi želje za prekidom trudnoće ili davanja djeteta na posvojenje

Problem udaljenosti savjetovanih usluga za roditelje iz manjih sredina, ali i iskustva da lokalne zajednice ne surađuju s mobilnim timovima i ne prepoznaju da su takvi programi potrebni.

Potrebne prilagodbe sustava obrazovanja potrebama školovanja maloljetnih trudnica i majki, razvoj preventivne aktivnosti u srednjoj školi vezano uz seksualnost, kontracepciju i sl.

Potreba za: savjetovaništima za maloljetne trudnice i majke u sustavu zdravstva, kao i za tečajeve za trudnice i buduće majke koji bi bili više prilagođeni potrebama maloljetnih majki.

rada sa cijelom obitelji, uključivanje volontera koji bi nudili praktičnu pomoć u svakodnevnom životu. NIRS nadopuniti grupama podrške maloljetnim majkama pa i njihovim roditeljima.

osiguranja smještaja i nakon 1. godine djetetova života, udomiteljska obitelj.

informiranosti CZSS o svim postojećim uslugama.

Perspektiva pružatelja usluga iz OCD

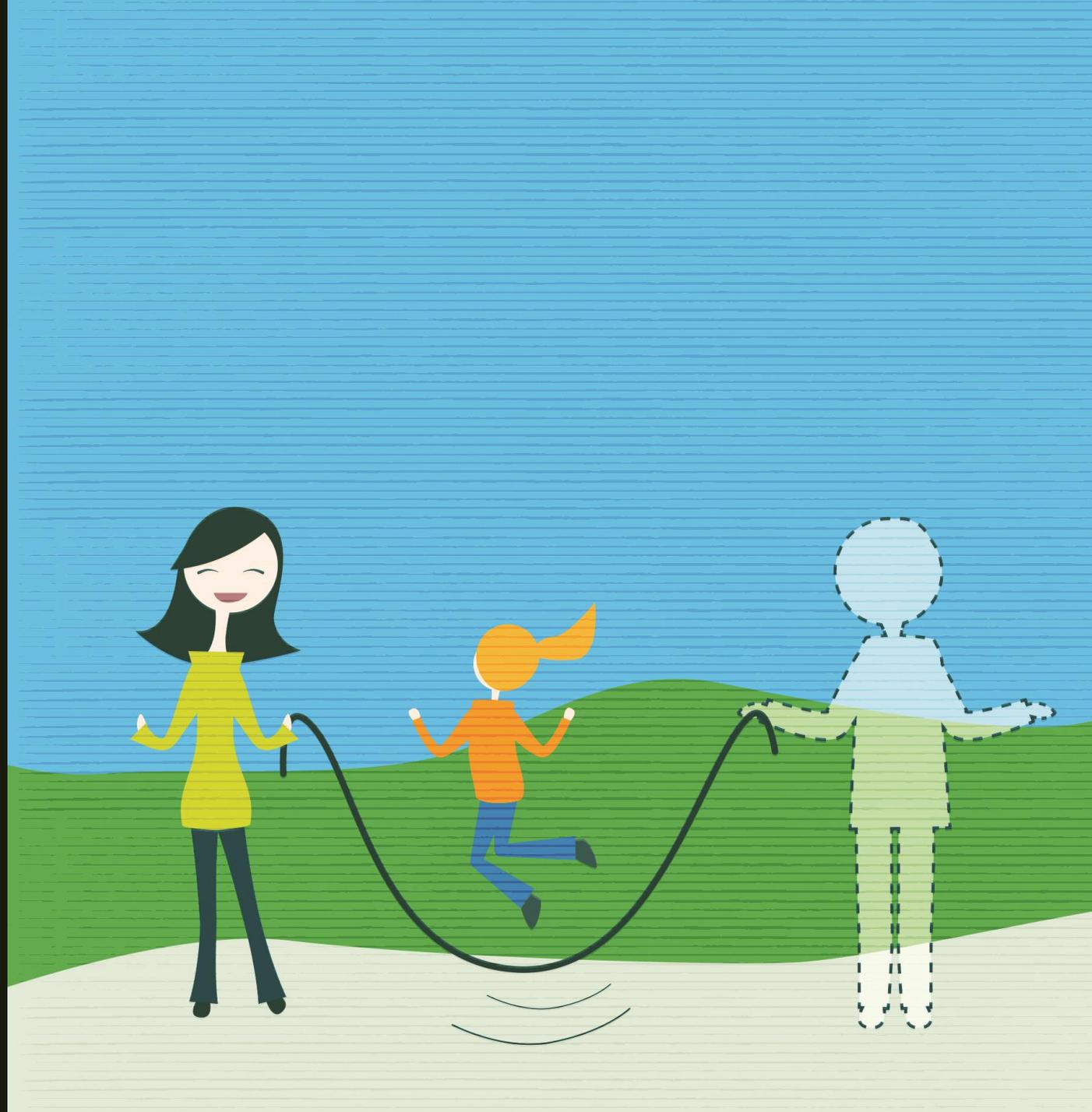
- heterogenost populacije maloljetnih majki (ovisnosti, nepovjerenja prema institucijama)
- Prepoznaju malo postojećih usluga za maloljetne majke te navode mali broj udruga koje se bave sprečavanjem maloljetnih trudnoća i pomoći maloljetnim trudnicama i majkama. Postojeće su uglavnom vjerskog karaktera.
- Razloge za nedostatak usluga - nisu brojna populacije te da su i same trudnice nespремne na traženje pomoći zbog straha od osuđivanja i zbog stava da im usluge podrške roditeljstvu nisu potrebne.
- Potreba za edukacijom maloljetnih roditelja, obitelji i zajednice. educirati škole i lokalne zajednice jer od stava javnosti ovisi kako će maloljetne majke biti prihvaćene.
- potrebe za informacijama i podrškom onim maloljetnim trudnicama koje su odlučile prekinuti trudnoću te za dugoročnim smještajem i savjetovanjem za one koje nemaju podršku u obitelji - u obliku stambene zajednice.

Zaključno: MT i MM

- Zbog relativne malobrojnosti slabo vidljiva skupina, posebno trudnice
- Heterogenost potreba za podrškom – od univerzalnih do specifičnih
- Složene, višestruke potrebe kod onih bez podrške vlastite obitelji, na smještaju, glavni izvor podrške stručnjaci ustanove i CZSS
- Potreba za dugotrajnijom psihosocijalnom i praktičnom podrškom
- Potreba za podrškom u prihvaćanju roditeljstva i djeteta te za jačanjem roditeljske kompetentnosti
- ✓ Smještaj, NIRS
- ✓ Ciljani programi podrške roditeljstvu dostupni u okviru projektnih aktivnosti udruga koje surađuju s ustanovom - Korak po korak, ZG
- ✓ Ciljani preventivni programi rijetki (npr. SSŠ Pula)
- ❖ U stambene zajednice uključiti i skupinu maloljetnih majki; udomiteljstvo
- ❖ Savjetovalište ml. trudnica pri ginekološkim ambulantomama

REZULTATI

Roditelji iz
jednoroditeljskih
obitelji

Majke i očevi iz jednoroditeljskih obitelji

- *Teškoće:* loše materijalne uvjete života, nezaposlenost i podstanarski status; nerazumijevanjem na poslu zbog izostanka kad dijete ima zdravstvenih problema (otkaz)
 - nemaju s kim podijeliti odgojne odluke i brige; zamjena uloga i nepovoljan učinak na školski uspjeh
 - Manjak neformalne podrške im otežava zapošljavanje i brigu o vlastitom zdravlju.
 - doživljaj nedovoljne podrške od CZSS; zabrinutost da će uključivanjem CZSS 'izgubiti' roditeljsku skrb.
- *Potrebe za:* stručnom pomoći u roditeljstvu kako bi primjerenije odgovorili na potrebe djeteta, posebno u onim obiteljima gdje je bilo nasilja u obitelji;
 - programima koji bi omogućili roditeljima uspostavljanje suradničkog suroditeljstva i prevladavanje negativnih učinaka razvoda na djecu.
 - uvođenje dopunske nastave u školama za djecu, kao i obuku roditelja kako bi mogli pomoći djeci u učenju
 - Više obrazovnih, rekreativnih i kulturnih besplatnih sadržaja za djecu u zajednici.

Majke i očevi iz jednoroditeljskih obitelji

■ Dostupni izvori formalne podrške:

stručni suradnici u školama (defektolog, logoped, psiholog);

stručnjaci obiteljskog centra (individualno savjetovanje kod problema s djecom)

udruge koje pomažu djeci u učenju (prekratko trajanje programa, neadekvatno informiranje)

ogorčenost prema radu CZSS kod dijela roditelja,

općenito nepovjerenje prema stručnjacima i udrugama.

□ Prijedlozi:

Škola: organizirana pomoć djeci u učenju, radionica za roditelje o tome kako pomoći djetetu u učenju;

osposobljavanje učitelja i profesora kako ne bi stigmatizirali djecu; školski fond za dodatne troškove djece čiji su roditelji u ranjivoj situaciji; dovoljno vremena za informacije

organiziranje besplatne stalne/trajne sportske, kreativne, socijalizacijske radionice;

organiziranje susreta, radionica i rekreativnih aktivnosti s roditeljima djece slične dobi, uz paralelne aktivnosti za djecu (OCD)

CZSS – promjena odnosa *prema korisniku* kojeg doživljavaju stigmatizirajućim

Pružatelji usluga

- Stručnjaci iz CZSS-a i OC-a smatraju da roditelji iz jednoroditeljskih obitelji imaju potrebu za grupama podrške, NIRSom i vrtićem koji bi imao duže radno vrijeme.
- Od dostupnih usluga navode savjetovanje u OC, dok u CZSS nema posebnih usluga za njih nego se prema potrebi uključuju u postojeće usluge.
- Npr. program za jačanje roditeljskih kompetencija roditelja iz jednoroditeljskih obitelji. Volontere koji čuvaju djecu dok roditelji rade.
- Predstavnici udruga: isto smatraju da se JR uključuju u usluge za obitelj.
- koriste udruge koje pružaju materijalnu pomoć, kao i pomoć žrtvama nasilja.

Zaključno: Roditelji iz jednoroditeljskih obitelji

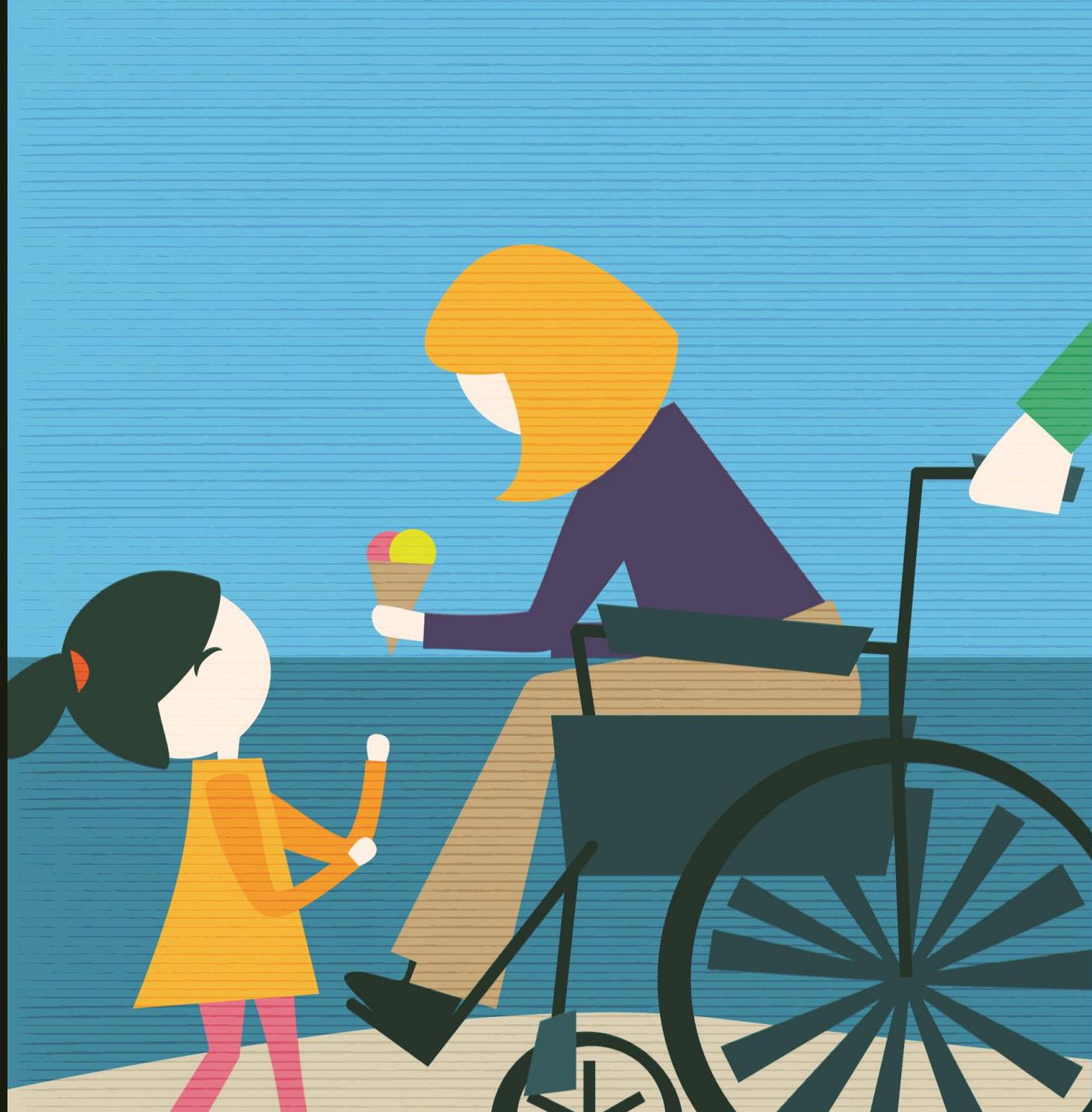
- Roditelji fokusirani na djetetovu dobrobit: potrebe za dostupnom pomoći u učenju, kvalitetnim provođenjem djetetovog slobodnog vremena, stručnom psihosocijalnom podrškom djetetu,

pa onda na podršku sebi u roditeljskoj ulozi, roditeljskim vještinama

- Stručnjaci fokusirani i na roditeljevu dobrobit: Potrebe za praktičnom pomoći, odmorom od kompletne skrbi o djetetu
- Slaba dostupnost usluga
- Suradnja CZSS i volontera (npr. pazinska gimnazija)
- Univerzalne usluge (treba osigurati paralelnu aktivnost s djecom)
- Ciljane usluge za roditelje nakon razvoda rijetke, suroditeljstvo!

REZULTATI

Roditelji s
invaliditetom

Majke s invaliditetom

- Teškoće:
 - Prilagodbe u ispunjavanju roditeljske uloge povezane s vrstom invaliditeta
 - Predrasudne reakcije okoline, uključujući stručnjake; ruralne sredine
 - Nedostupnost informacija o pravima; netransparentnost kriterija procjene utjecaja zdravstvenog stanja na roditeljsku sposobnost
 - podrška (baka) kada vodi u izolaciju majke
 - Negativna iskustva sa zdravstvenim i odgojno-obrazovnim sustavom
- Podrška: obitelj, udruge osoba s invaliditetom, savjetovanje u OC,
 - Trudnički tečaj, rodilište, vrtić i škole
- Prijedlozi: uklanjanje fizičkih barijera, educiranje pružatelja usluga znakovnom jeziku, dodatne usluge za roditelje, djecu i obitelji sa ciljem podrške djece i odraslih te prevencije izdvajanja djeteta iz obitelji te prilagođenija pomoć kroz patronažu.

Pružatelji usluga

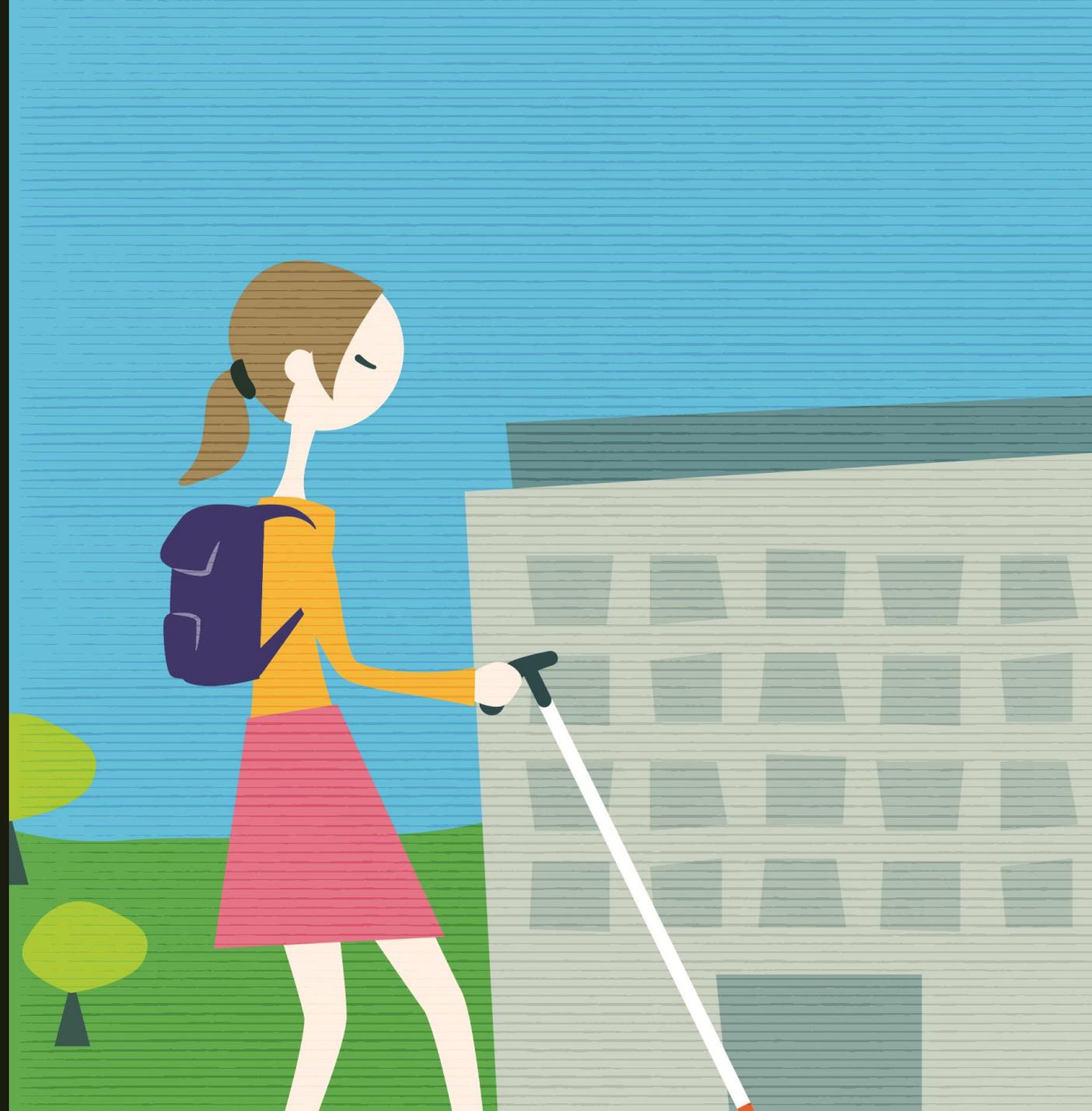
- CZSS: postoji potreba za ciljanim uslugama podrške roditeljstvu u suradnji s udrugama i OC, vrlo rijetke
 - Prepoznaju strah majki od oduzimanja djece,
 - Od dostupnih usluga navode savjetovanje i nadzor na roditeljskom skrbi od strane CZSS i izdvajanje djece iz obitelji za roditelje s intelektualnim teškoćama i psihijatrijskom dijagnozom.
 - Nedovoljno stručnjaka voditelja NIRS-a u odnosu na potrebe.
 - Predlažu: svakodnevnu praktičnu pomoć i pomoć djeci u učenju kroz udruge; programe podrške roditeljstvu za osobe s invaliditetom u partnerstvu CZSS-a, OC-a i udruga; edukaciju za stručnjake vezanu uz pristup osobama s invaliditetom.
- Predstavnici udruga: roditelji s invaliditetom nisu prepoznati kao posebna korisnička skupina. Iako postoji niz udruga osoba s invaliditetom, problem dostupnosti u manjim mjestima; problem informiranja i nezainteresiranost dijela korisnika.

Zaključno: Roditelji s invaliditetom

- Slaba vidljivost i heterogenost (tjelesni i senzorički invaliditet, sniženo intelektualno funkcioniranje, problemi mentalnog zdravlja)
- Univerzalne potrebe za osnaživanjem roditeljske kompetentnosti u pojedinim razdobljima djetetova razvoja
- Specifične potrebe za podrškom u uslijed invaliditeta: za praktičnom pomoći, fizičkom prilagodbom okoline, boljom dostupnošću prevoditelja na znakovni jezik, osobnih pomoćnika i informacija;
- za senzibilizacijom javnosti pa i stručnjaka za primjeren pristup roditeljima s invaliditetom - predrasude okoline
 - Nema sadržaja i usluga usmjerenih na doživljaj roditeljstva te roditeljska znanja i vještine roditelja s invaliditetom
- Strah od stigmatizacije i gubitka kontrole nad vlastitim roditeljstvom i djetetom
- PERSPEKTIVA RODITELJA: 'negativna podrška' – ne osnažuje već smanjuje osjećaj kontrole i kompetentnosti (neformalna i formalna podrška)
- PERSPEKTIVA PRUŽATELJA USLUGA: otpor roditelja uključivanju

REZULTATI

Roditelji djece s
teškoćama u
razvoju

Roditelji djece s teškoćama u razvoju

- *Teškoće*: zahtjevnija skrb o djetetu zbog djetetovih teškoća, putovanja na terapije, nedostatak razumijevanja na radnom mjestu, stalna borba sa sustavom odgoja i obrazovanja, zdravstva, soc. skrbi neodgovarajuće informiranje o pravima i mogućnostima pomoći skrb o ostaloj djeci u obitelji
- Podrška – obitelji, primjer pozitivnih iskustva s odgojiteljicama u vrtiću
- Prijedlozi: osvještavanje šire zajednice; bolja dostupnost informacija; edukacija za djelatnike u rodilištima; smanjivanje učestalosti vještačenja; edukacija nastavnika i stručnih suradnika u školama o mogućnostima i potrebama djece te o načinima njihova uključivanja u odgojno-obrazovni proces; podrška psihologa za roditelje; kratki predah od skrbi za roditelje.

Pružatelji usluga

- CZSS: znatno nepovoljnija dostupnost usluga u ruralnim sredinama
- Uzrok prakse izdvajanja djece je nedostatak asistenata u nastavi te neosposobljenost škola
- Potreba da se roditeljima pruži potpora u borbi sa djelatnicima škole (!) koji su barijera.
- Potreba za podrškom roditeljima, partnerskom odnosu, drugoj djeci u obitelji, za privremenim odmorom od skrbi.
- Predlažu širenje programa Rastimo zajedno plus i sličnih za osnaživanje roditelja koje pružaju različiti pružatelji, da se proširi dostupnost
- veće korištenje volontera u pružanju usluga pomoći u učenju; mobilne timove stručnjaka za obitelji u ruralnim područjima i mobilne timove volontera za informiranje o uslugama i ohrabrivanje na korištenje usluga, uz podmirivanje troškova putovanja za sudjelovanje u uslugama; te stručnu pomoć logopeda.
- ✓ Važnost samoorganiziranja u udruge

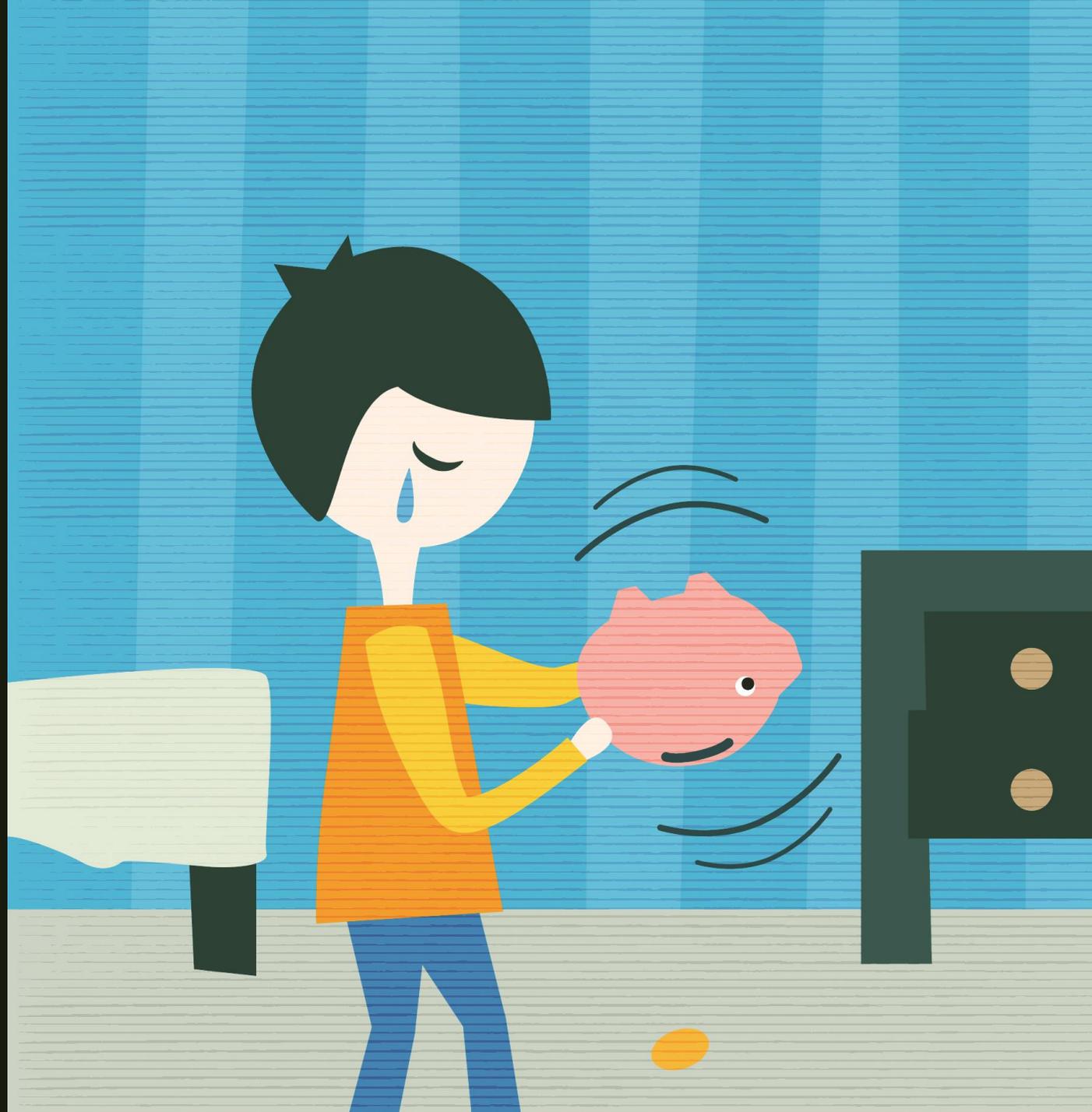
Najbolje znamo mi roditelji koji smo razbijali led oko škole i vrtića

Zaključno: Roditelji djece s teškoćama u razvoju

- Specifične teškoće roditeljstva proizašle iz djetetovih specifičnih potreba / iz nedovoljne prilagođenosti okoline djetetovim potrebama i mogućnostima, naročito lokalnih vrtića i škola
- nekoordiniranost sustava zdravstva i socijalne skrbi te manjak informacija o pravima na različite oblike podrške
- Usluge savjetovanja na inicijativu roditelja, ali manjak preventivnih programa tj. ciljanih programa podrške roditeljstvu
- ❖ Inkluzija podrške roditeljstvu u univerzalne usluge djeci i roditeljima (prim. zdravstvena skrb, dječji vrtići, škole, udruge, obiteljski centri) kako bi bili što dostupniji (npr. RZP); kao dio rane intervencije
- ❖ Podrška pružanjem odmora od skrbi; poludnevni i povremeni boravak
- ❖ Potrebno voditi računa da usluge podrške roditeljstvu u fokusu nemaju samo roditeljska znanja i vještine koji doprinose optimalnom razvoju djetetovih potencijala nego i roditeljevu osobnu dobrobit.

REZULTATI

Roditelji niskog
socio-
ekonomskog
statusa

Roditelji niskog socio-ekonomskog statusa

- teškoće zbrinjavanja osnovnih potreba obitelji, djetetovih teškoća u školi i manjka podrške unutar obitelji i zajednice
- Problemi socio-emocionalne prilagodbe i problemi ponašanja djece kao posljedica nedovoljne podrške i stigmatizacije
- Posebno izražene potrebe za podrškom djetetovom obrazovanju – pozitivno iskustvo s pomoći u učenju – problem kontinuiteta - nastavak odvijanja radionica za pomoć u učenju i pomoć psihologa njihovom djetetu.
- potrebu za većom brigom škole o potrebama, socijalnoj integraciji i školskom postignuću učenika iz obitelji nižeg socio-ekonomskog statusa i učenika s teškoćama u savladavanju školskog gradiva;

Pružatelji usluga

- heterogena skupina s obzirom na potrebe
- Prepoznaju potrebu za poludnevnom boravkom u okviru kojeg se djeci pruža pomoć u učenju i kvalitetnom provođenju slobodnog vremena,
- ističu kako postoji slaba osviještenost roditelja za potrebom za podrškom i stručnom pomoći u roditeljstvu i oni se javljaju tek kad nastupe krizne situacije.
- Kao prepreku češćem uključivanju u usluge navode stigmatizaciju koju takve usluge mogu prouzročiti.
- Smatraju da bi trebali postojati kontinuirani kvalitetni programi u udrugama na koje bi stručnjaci CZSS-a upućivali roditelje.
- Od dostupni usluga navode prvenstveno materijalnu pomoć.
- Primjeri: Roditelji nižeg socio-ekonomskog statusa dominiraju kao korisnici usluge poludnevnog boravka u kojem se djeci pruža pomoć u učenju, a kroz stručni tim i savjetovanje roditeljima. Pružatelji te usluge su javne ustanove i udruge, a djelatnici CZSS-a su uključeni u poludnevni boravak kroz savjetovanje roditelja.
- Primjer programa udruge u okviru kojeg se provode edukativno-podržavajuće radionice za unapređenje roditeljskih vještina kamo roditelje upućuje CZSS.

Zaključno: Roditelji niskog SES-a

- Višestruki izvori stresa, manje resursa za suočavanje;
- Kumulacija teškoća (problemi ponašanja, vršnjačko nasilje, roditeljevo zdravlje, socijalna isključenost)
- Roditelji kreću od potreba za „konkretnom“, praktičnom podrškom (npr. pomoć djetetu u učenju, pomoć za pričuvati malo dijete), tek onda traže psihosocijalnu pomoć za dijete i sebe (tj. za unapređenje roditeljskih vještina).
- Ciljane usluge podrške roditeljstvu vrlo rijetke, indicirane češće (NIRS)
- ❖ Potrebno razvijati programe pomoći u učenju i kvalitetnog slobodnog vremena, kroz održive modalitete (npr. poludnevni/produženi boravak, radionice pomoći u učenju) i mrežu pružatelja (škole, udruge, domovi i dr.).
- ❖ Programe planirati i izvoditi na način koji promiče uključivanje i izbjegava stigmatizaciju
- ❖ Uključivanje djece iz obitelji niskog SES-a i s više djece u ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja

SMJERNICE ZA DALJNJE DJELOVANJE

Uspješnost usluga podrške roditeljstvu ovisi o:

■ DOSTUPNOSTI

■ Sadržaju i obilježjima usluga

- Usklađenost ciljeva, sadržaja i pristupa s roditeljskim potrebama i potrebama djeteta
- Odgovarajuća količina/trajanje – održivost

■ Pružateljima (stručne) podrške

- kvaliteti odnosa kojeg uspostavljaju s roditeljima,
- kvaliteti stručne podrške koju sami dobivaju,
- kvaliteti organizacijske podrške koju dobivaju,
- međusobnoj povezanosti, odgovornosti i povjerenju...

■ Uključivanju i zadržavanju roditelja

- *Ostali resursi* za djecu i obitelji (u zajednici)

Preporuke za uključivanje i zadržavanje roditelja u uslugama podrške roditeljstvu

- Zajedničko djelovanje svih dionika, 'posvajanje' usluge**

Suradnja kroz sve faze razvoja usluge, između neposrednih provoditelja programa i ostalih uključenih organizacija (npr. OCD, CZSS, OC, DV, JLS, nadležne agencije i ministarstva,...)

- Gradnja odnosa s roditeljima**

Dodatno pripremljeni za djelotvornije motiviranje roditelja za sudjelovanje u programima

- Uključivanje je kontinuiran proces**

- Programe treba učiniti prostorno i organizacijski pristupačnim potencijalnim korisnicima**

Hvala na pažnji